

Мішина Н. В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного права*

Національного університету «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ*

Остаточний вибір Україною свого політичного вектора розвитку та намагання втілити в життя демократичні цінності супроводжується необхідністю реформування всіх складових механізму держави.

Метою реформування є створення ефективної системи влади, яка надаватиме якісні публічні послуги громадянам на рівні європейських стандартів, забезпечуватиме відповідальне використання бюджетних коштів та буде здатною вчасно й адекватно реагувати на соціально-економічні та зовнішньополітичні виклики.

Українське суспільство очікує проведення повномасштабних реформ у соціальній сфері, зокрема реформування системи житлових субсидій і пільг, пенсійної системи, створення дієвої системи соціального захисту, адаптації й реінтеграції учасників антитерористичної операції, внутрішньо переміщених осіб.

Загострення соціально-економічної ситуації, своєчасне й оперативне вирішення соціальних проблем вимагають об'єднання зусиль усіх рівнів публічної влади. Особливу роль у процесі реалізації соціальних прав людини та забезпечення реалізації основних напрямів соціальної політики на місцевому рівні – рівні, максимально наближеному до людини, – належить інституту місцевого самоврядування.

Реальне місцеве самоврядування – це конкретний крок у напрямі подальшої лібералізації управління на місцях, пов'язаний із вирішенням проблем формування громадянського суспільства й соціально-правової держави, посиленням захисту прав і свобод людини та громадянина, їх практичною реалізацією.

Саме розвиток місцевого самоврядування, надання самостійності в прийнятті рішень територіальним громадам, децентралізація та субсидіарність у наданні відповідних послуг є противагою проявам федералізації й сепаратизму.

Інститут місцевого самоврядування відіграє вагомий роль у процесі поєднання інтересів держави, суспільства й особи, оскільки його головний сенс та сутність полягають у тому, щоб на рівні кожної окремо взятої особи здійснювати гармонізацію прав і свобод людини й громадянина з інтересами держави та суспільства. Саме така функціональна спрямованість місцевого самоврядування відповідає ідеям сучасної демократичної правової соціальної держави, вищою цінністю якої є людина, її права й свободи.

Тому актуальність глибокого осмислення проблематики місцевого самоврядування з позиції його генезису, організації й функціонування має не лише науково-методологічне та політико-ідеологічне, а й важливе практичне значення. Усвідомлення феномена місцевого самоврядування в повному обсязі дає можливість знайти адекватні напрями та форми розвитку демократії на сучасному етапі.

Реалізація соціальних прав місцевим самоврядуванням на відповідній території є водночас засобом реалізації соціальної функції держави, яка спрямовується на створення умов, що забезпечують нормальні умови життя людини, її вільний розвиток, створення рівних можливостей для всіх громадян у досягненні суспільного добробуту, соціальної захищеності особистості. Це такі напрями діяльності, як забезпечення соціальної безпеки громадян, створення умов для повного здійснення їх права на працю, достатній життєвий рівень, медичне обслуговування, соціальний захист різних верств населення тощо. У цьому аспекті реалізація місцевим самоврядуванням соціальних прав людини сприяє становленню й подальшому розвитку України як соціальної держави.

Вказане свідчить про важливість дослідження соціальної функції місцевого самоврядування та розгляду конституційно-правових проблем її реалізації в сучасних умовах державотворення. Це обумовлює актуальність монографії І.В. Дробуш, яка є спробою комплексно, з позицій системного підходу дослідити й охарактеризувати зміст соціальної функції місцевого самоврядування, виявити основні проблеми її реалізації та окреслити тенденції й перспективи подальшого розвитку, а також розробити науково обґрунтовані рекомендації з удосконалення механізму реалізації соціальної функції місцевого самоврядування з огляду на сучасні процеси децентралізації публічної влади в Україні.

Структура монографії обумовлюється метою, яку ставить перед собою автор, обравши предметом дослідження муніципально-правові проблеми реалізації соціальної функції місцевого самоврядування в умовах формування соціальної державності в Україні.

У такому контексті соціальна функція місцевого самоврядування у вітчизняній юридичній науці не досліджувалась, що у свою чергу свідчить про наукову новизну низки положень монографії.

Насамперед варто наголосити на авторському визначенні соціальної функції місцевого самоврядування як основних, тобто найбільш загальних і постійних, напрямів і видів муніципальної діяльності суб'єктів місцевого самоврядування, які виражають волю й соціальні інтереси відповідних територіальних громад, спрямовуються на здійснення соціальних прав членів територіальних громад шляхом реалізації відповідних повноважень (власних і делегованих) у найважливіших сферах місцевого життя (соціального захисту населення, житлово-комунального господарства, охорони здоров'я тощо), забезпечуючи тим самим поєднання соціальних інтересів територіальних громад із загальнодержавними інтересами, їх пріоритетність в умовах формування громадянського суспільства й соціальної державності.

Таке розуміння соціальної функції місцевого самоврядування дало можливість дослідити та визначити місце й роль соціальної функції в системі функцій місцевого самоврядування, а також муніципально-правові характеристики генези-

* Рецензія на монографію: Дробуш І.В. Соціальна функція місцевого самоврядування в Україні та конституційно-правові проблеми її реалізації : [монографія] / І.В. Дробуш. – Рівне : Овід, 2015. – 540 с.

су функціональної ролі місцевого самоврядування в регулюванні соціальних питань місцевого значення. При цьому автор надав власне формулювання дефініції «соціальні питання місцевого значення» як основного об'єкта муніципальної діяльності суб'єктів місцевого самоврядування.

Серед позитивних аспектів монографії І.В. Дробуш «Соціальна функція місцевого самоврядування в Україні та конституційно-правові проблеми її реалізації» необхідно назвати також запропоновану авторською модель розмежування соціальної функції місцевого самоврядування та соціальної функції органів держави з огляду на пріоритет соціальних інтересів територіальних громад у процесі реалізації основних напрямів соціальної політики на відповідній території в умовах формування соціальної державності та на позитивний досвід вирішення соціальних проблем муніципальною владою європейських країн.

Важливо також, що в поданій монографії муніципально-правові проблеми розвитку соціальної функції місцевого самоврядування досліджуються в контексті трансформації взаємо-

відносин територіальних громад, суспільства й держави. Саме такий підхід дозволяє охопити весь комплекс різноманітних суспільних відносин, які виникають із приводу реалізації соціальних прав і свобод людини й громадянина, що в підсумку складають зміст соціальної функції місцевого самоврядування.

Як і будь-яка наукова праця, монографія І.В. Дробуш не позбавлена можливості дискусії, зокрема в питаннях визначення територіальної основи механізму реалізації соціальної функції місцевого самоврядування та створення нових організаційно-правових структур у системі органів публічної влади в контексті подальшої децентралізації. Проте це лише посилює науковий інтерес до поданої праці.

Монографія І.В. Дробуш буде корисною для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, посадових осіб муніципальних органів та органів державної влади, усіх, хто цікавиться проблемами місцевого самоврядування, проблемами реалізації й захисту соціальних прав людини та громадянина на сучасному етапі розвитку України як демократичної, правової й соціальної держави.